

27.

ANSAMBLUL FEUDAL DIN SEBEȘ

inv 7445

C O M I T E T U L D E S T A T
P E N T R U C O N S T R U C T I I , A R H I T E C T U R ă
S I S I S T E M A T I Z A R E
D I R E C T I A M O N U M E N T E L O R I S T O R I C E

Prezentarea artistică: arh. Laurențiu Vasilescu

Redactor responsabil: Grigore Pătrășcu

Coperta I: Biserică evanghelică și centrul feudal al orașului Sebeș

Coperta IV: Turnulețul cu scară de pe latura sudică a corului gotic al bisericii evanghelice

Cover I: The Evangelical Church and the mediaeval centre of the town of Sebeș

Cover IV: The small tower with staircase on the south side of the Gothic choir in the Evangelical Church

Обложка I: Евангелическая церковь и средневековый центр города Себеш

Обложка IV: Башенка с лестницей с южной стороны готических хоров евангелической церкви

Couverture I: L'église évangélique et le centre médiéval de la ville de Sebeș

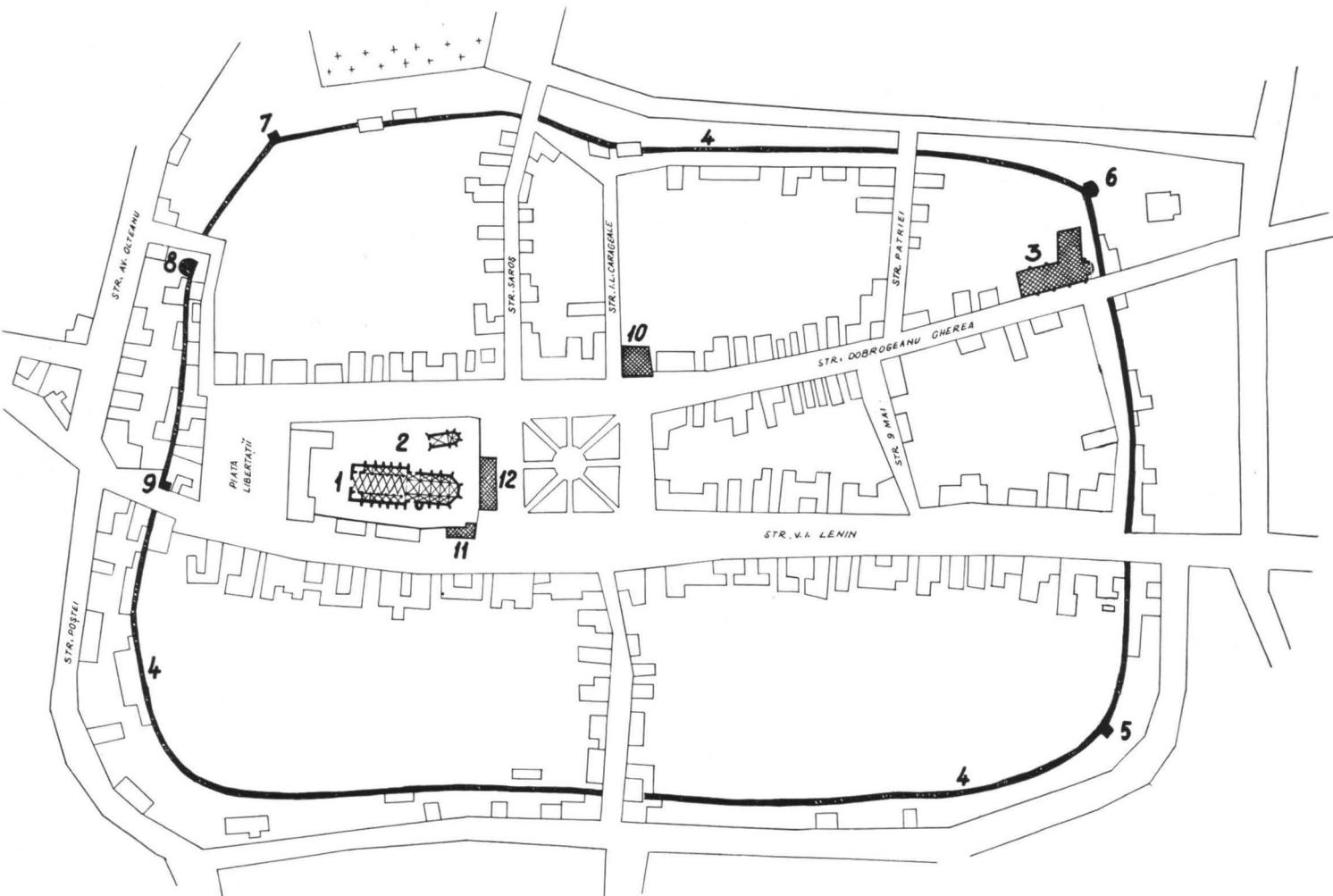
Couverture IV: La petite tour à escalier, sur le côté sud du chœur gothique de l'église évangélique

Umschlagseite I: Die evangelische Kirche mit dem mittelalterlichen Stadtteil von Sebeș

Umschlagseite IV: Strebepfeiler mit Dachreiter und Statuenschmuck am Chor der evangelischen Kirche

Fotografiile: Sandu Măndrea (E. F. I. A. P.) și Direcția monumentelor istorice (3, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24)

Plan de situație:

1. Biserica evanghelică
2. Capela Sf. Iacob
3. Biserica romano-catolică
4. Zidurile de incintă ale cetății
5. Turnul Studentului
6. Turnul Octogonal
7. Turnul Cismarilor
8. Turnul Semirotond
9. Vestigiiile porții de vest
10. Casa Zapolya
11. Casa Parohială
12. Hala Negustorilor (casa cu arcade)

Topographic plan:

1. Evangelical Church
2. St. James' Chapel
3. The Roman-Catholic Church
4. The enclosing walls of the citadel
5. The Student's Tower
6. The Octagonal Tower
7. The Shoemakers' Tower
8. The Semi-round Tower
9. The ruins of the western gate
10. Zapolya House
11. The Parish-House
12. The Traders' Hall (the house with arcades)

План местоположения:

1. Евангелическая церковь
2. Часовня св. Якова
3. Римско-католическая церковь
4. Крепостные стены
5. Башня Студента
6. Восьмигранная башня
7. Башня Сапожников
8. Полукруглая башня
9. Остатки западных ворот
10. Дом Заполя
11. Приходской Дом
12. Цех купцов (дом с аркадами)

Plan de situation:

1. L'église évangélique
2. La Chapelle saint Jacob
3. L'église catholique
4. Les murs d'enceinte de la ville
5. La Tour de l'Etudiant
6. La Tour Octogonale
7. La Tour des Cordonniers
8. La Tour Mi-ronde
9. Vestiges de la porte ouest
10. La Maison Zapolya
11. La Maison paroissiale
12. La Halle des Marchands (la maison à arcades)

Anlageplan:

1. Die evangelische Kirche
2. Die Jakobskapelle
3. Die römisch-katholische Kirche
4. Die inneren Ringmauern der Kirchenburg
5. Der Studententurm
6. Der achteckige Basteiturm
7. Der Schusterturm
8. Der halbmondförmige Turm
9. Das Westportal
10. Das Zápolya-Haus
11. Das Pfarrhaus
12. Das Handelshaus („Haus mit dem Laubengang“)

Orasul Sebeș, situat la întretâierea marilor artere turistice Brașov—Cluj și Sibiu—Cluj, păstrează unul dintre cele mai valoroase ansambluri de arhitectură medievală din țara noastră.

Între zidurile de incintă ale cetății construite în secolul al XV-lea se găsesc numeroase monumente de arhitectură, dominate de cel mai vechi edificiu al orașului, biserică evanghelică, a cărei primă construcție, romanică, datează de la începutul secolului al XIII-lea. În jurul acesteia, sunt grupate: Capela gotică Sf. Iacob, Casa cu arcade a breslelor, construită în secolul al XVII-lea, și Casa parohială. În apropiere de acest ansamblu arhitectonic se găsesc Casa Zapolya în care azi este instalat muzeul raional; iar la extremitatea estică a incintei se înalță biserică romano-catolică, edificată în secolul al XV-lea, în incinta unei mănăstiri dominicane, și refăcută în secolul al XVIII-lea.

1

2

3

Biserica evanghelică, construită din piatră, prezintă o valoare cu totul deosebită în complexul acestor monumente, datorită unei interesante și armonioase îmbinări a două stiluri arhitectonice: romanicul și goticul.

Partea cea mai veche a bisericii, în stilul romanic, este de tip bazilical cu trei nave, pe latura de vest având un turn central flancat de alte două turnuri laterale, rămase neterminate. Nava centrală a fost supraînălțată și boltită în a doua epocă de reconstrucție, spre sfîrșitul secolului al XIII-lea, iar colateralele au fost largite și înălțate în secolul al XIV-lea. Astăzi cele trei nave se află sub un singur acoperiș în două aре.

Vechiul cor romanic a fost înlocuit în secolul al XIV-lea cu unul gotic de tipul

1. Vedere generală a orașului Sebeș

Turnul Studentului:

2. După restaurare

3. Înainte de restaurare

4. Partea de sud-est a zidurilor de incintă cu Turnul Studentului

5. Centrul feudal al orașului

1. General view of the town of Sebeș

The Student's Tower:

2. After restoration

3. Before restoration

4. The south-eastern view of the enclosing walls with the Student's Tower

5. The mediaeval centre of the town

1. Общий вид города Себеш

Башня Студента:

2. После реставрации

3. До реставрации

4. Юго-восточная сторона крепостных стен с Башней Студента

5. Средневековый центр города

1. Vue générale de la ville de Sebeș

La Tour de l'Etudiant:

2. Après la restauration

3. Avant la restauration

4. Partie du sud-est des murs d'enceinte avec la Tour de l'Etudiant

5. Centre médiéval de la ville

1. Gesamtansicht von Sebeș

Der Studententurm:

2. Nach der Restauration

3. Vor der Restauration

4. Der südöstliche Teil der inneren Ringmauer mit dem Studententurm aus der Vogelschau

5. Das mittelalterliche Stadtzentrum

6

7

6. Biserica evanghelică și casa cu arcade
Biserica evangelică. Fațada de sud:
7. Înainte de restaurare
8. După restaurare
9. Detaliu de fațadă cu sculpturi în piatră
6. The Evangelical Church and the House with Arcades
The Evangelical Church. Southern façade:
7. Before restoration
8. After restoration
9. Façade details with stone sculptures
6. Евангелическая церковь и Дом с аркадами
Евангелическая церковь. Южный фасад:
7. До реставрации
8. После реставрации
9. Детали фасада с каменными скульптурами
6. L'église évangélique et la maison à arcades
L'église évangélique. Façade sud:
7. Avant la restauration
8. Après la restauration
9. Détails de la façade avec des sculptures en pierre
6. Die evangelische Kirche. Im Vordergrund das „Haus mit dem Laubengang“
Die evangelische Kirche, Südseite:
7. Vor der Restauration
8. Nach der Restauration
9. Fassadenteil mit Steinskulpturen

8

9

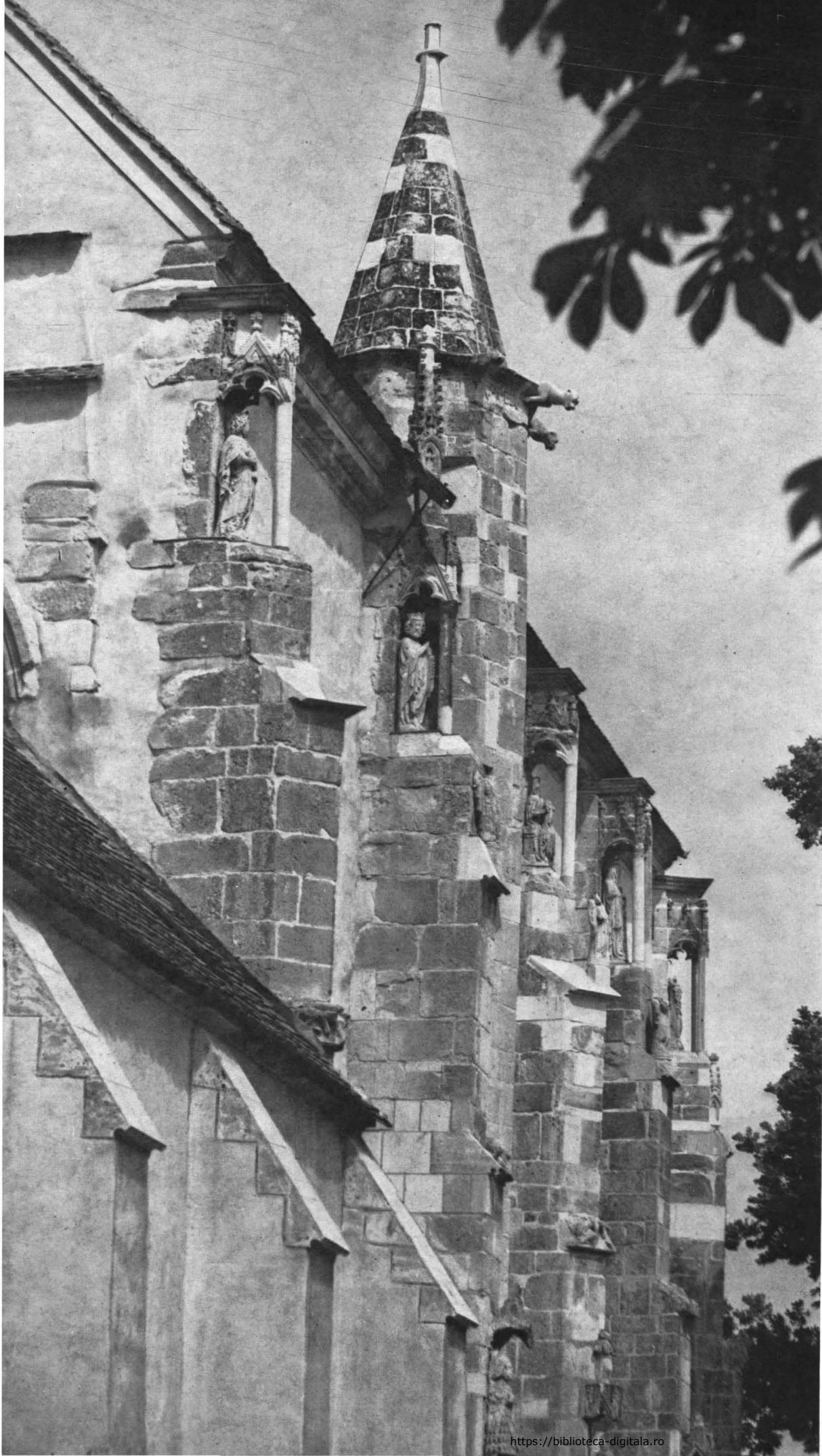
halei cu trei nave (Hallenkirche), de dimensiuni impresionante, frumos decorat și acoperit cu bolți construite pe arce de ogivă (nervuri). Exteriorul acestei părți gotice este, de asemenea, decorat cu statui tăiate în piatră, baldachine și fiale.

Pe lîngă aceste transformări structurale, biserică a suferit în cursul veacurilor următoare o serie de modificări și adăugiri mai puțin importante. Prin ample lucrări executate de Direcția monumentelor istorice între anii 1960—1964, s-a urmărit restaurarea și degajarea monumentului, precum și punerea în evidență a celor mai vechi elemente, descoperite cu ocazia cercetărilor efectuate; astfel a fost marcat în pardoseală corul vechii biserici românice.

Capela cimiterială Sfîntul Iacob, construită în stilul gotic tîrziu, în imediata apropiere a bisericii principale, pe latura nordică, a fost de asemenea restaurată, refăcîndu-se atît paramentul exterior cât și o parte din contraforți; s-au pus totodată în valoare fragmente din frescă.

Casa Zapolya, datînd din a doua jumătate a secolului al XV-lea, a servit un timp ca reședință a voievozilor Transilvaniei și ca sediu al dietei; aici a murit în 1540 Ioan Zapolya.

Construcția se compune din: parter cu intrarea printr-un gang boltit, un cat cu o frumoasă loggie către curte și din beciuri boltite, cu ancadramente de piatră la uși. În secolul al XVI-lea clădirea a fost mărită către stradă, adăugîndu-i-se încă o travée. Întreaga construcție a fost restaurată între anii 1960—1962, cînd s-au făcut lucrări de consolidare a paramentului, de degajare a unei galerii și a arcelor loggiei

10. Fațada sudică a Corului gotic cu turnulețul scării, după restaurare

11. Corul gotic. Statuie situată pe latura de nord. Detaliu

12, 13, 14. Statui din piatră ce decorează Corul gotic

10. Southern façade of the Gothic choir with the small tower of the staircase (after restoration)

11. Gothic choir. Statue on the northern façade (detail)

12, 13, 14. Stone statues decorating the Gothic choir

10. Южный фасад готических хоров с башенкой с лестницей (после реставрации)

11. Готические хоры. Статуя на северной боковой стороне. Деталь

12, 13, 14. Каменные статуи, украшающие готические хоры

10. Façade sud du chœur gothique, avec la petite tour à escalier, après la restauration

11. Le chœur gothique. Statue située sur le côté nord (Détail)

12, 13, 14. Statues en pierre ornant le chœur gothique

10. Südansicht des gotischen Chors mit Treppentürmchen, nach der Restauration

11. Heiligenfigur an der Nordseite des Chors (Detail)

12, 13, 14. Skulpturenschmuck am Chor

11

12 13

14

15

- 15. Corul gotic. Vedere interioară
- 16. Amvonul sculptat în piatră și tripticul altarului
- 17. Nava romanică centrală
- 18. Nava romanică laterală

- 15. Indoor view of the Gothic choir
- 16. The carved-in-pulpit and the triptych of the altar
- 17. The Romanesque central nave
- 18. The Romanesque lateral nave

- 15. Готические хоры. Внутренний вид
- 16. Амвон с каменной резьбой и триптих алтаря

16

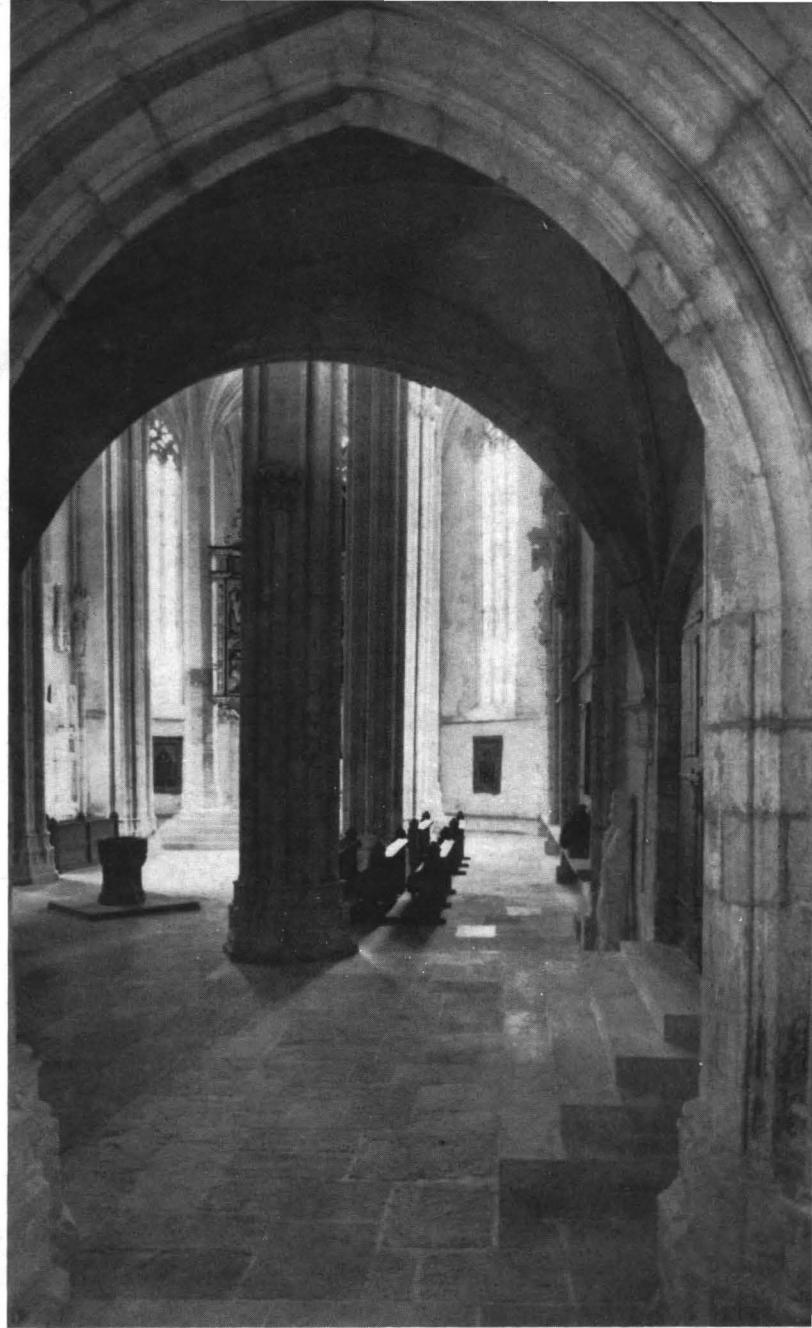
- 17. Центральный романский неф
- 18. Боковой романский неф

- 15. Le chœur gothique. Vue intérieure
- 16. Chaire sculptée en pierre et triptyque de l'autel
- 17. Nef romane centrale
- 18. Nef latérale de style roman

- 15. Blick in den gotischen Chor
- 16. Kanzel mit Steinskulpturen. Im Hintergrund der Flügelaltar
- 17. Das romanische Mittelschiff
- 18. Romanisches Seitenschiff

17

18

de pe fațada nord și s-au pus în valoare elementele originare care redau monumentului vechiul lui caracter.

Cetatea Sebeșului, construită la începutul secolului al XV-lea, se compune dintr-un zid de incintă lung de 1700 m prevăzut cu drum de strajă, creneluri, metereze și guri de păcură care s-au conservat aproape în întregime. Din cele patru turnuri de poartă nu s-au mai păstrat decât vestigiile celor de la vest și nord; toate aceste turnuri care flancau zidul și completau sistemul de apărare al orașului, sunt în curs de restaurare.

Sebeșul este unul dintre orașele din Transilvania care își poartă în mare parte pînă în zilele noastre aspectul său încheiat de oraș medieval și care alături de alte câteva orașe din aceeași epocă, vorbesc elovent despre istoria și evoluția arhitecturii în această parte a țării noastre.

arh. MARIANA ANGELESCU

The town of Sebeș, lying at the crossroads of the big tourist routes: Brașov-Cluj, Sibiu-Cluj, comprises one of Romania's oldest and most valuable mediaeval architectural monuments, testifying to the evolution and history of architecture in Transylvania, all along the centuries.

The 13th century Evangelical Church – the main historical monument and the oldest edifice of the town – is a harmonious blending of Gothic and Romanesque architectural styles.

The oldest part of the church built in a Romanesque style, and having the shape of a basilica with three naves, has on its west side a central tower flanked by two other lateral towers left unfinished.

The central nave was raised and vaulted at the end of the 13th century, while the lateral sides were extended in the 14th century. Today the three naves have a single roof. In the 14th century the former Romanesque choir was replaced by a Gothic one, of the hall-type with three naves, of impressive size, beautifully decorated and roofed with vaults built on ogival arches. The outside of the Gothic choir was also decorated with statues carved in stone.

The restoration works carried out by the Board for Historical Monuments (within SCAS) between 1960 and 1964 were aimed at restoring the monument and setting off the oldest elements brought to light during the archaeological excavations.

St. James' graveyard Chapel, built in a late Gothic style, the Guilds' House with arcades erected in the 17th century, the Parish-house and the ruins of the enclosing walls around the church make up together the architectural ensemble in the central area of the town.

In the vicinity of this architectural set up there stands the Zapolya House with its beautiful loggia, built in the 15th century, extended in the 16th century and recently restored. At the eastern extremity of the precinct wall there rises the Roman Catholic Church, founded in the 15th century (as part of the Dominican Monastery) and restored in the 18th century.

The walls of the old citadel, dating from the 14th century and surrounding the centre of the town, preserve certain traces of the former sentry beat, loopholes, and the four towers strengthening the defence system.

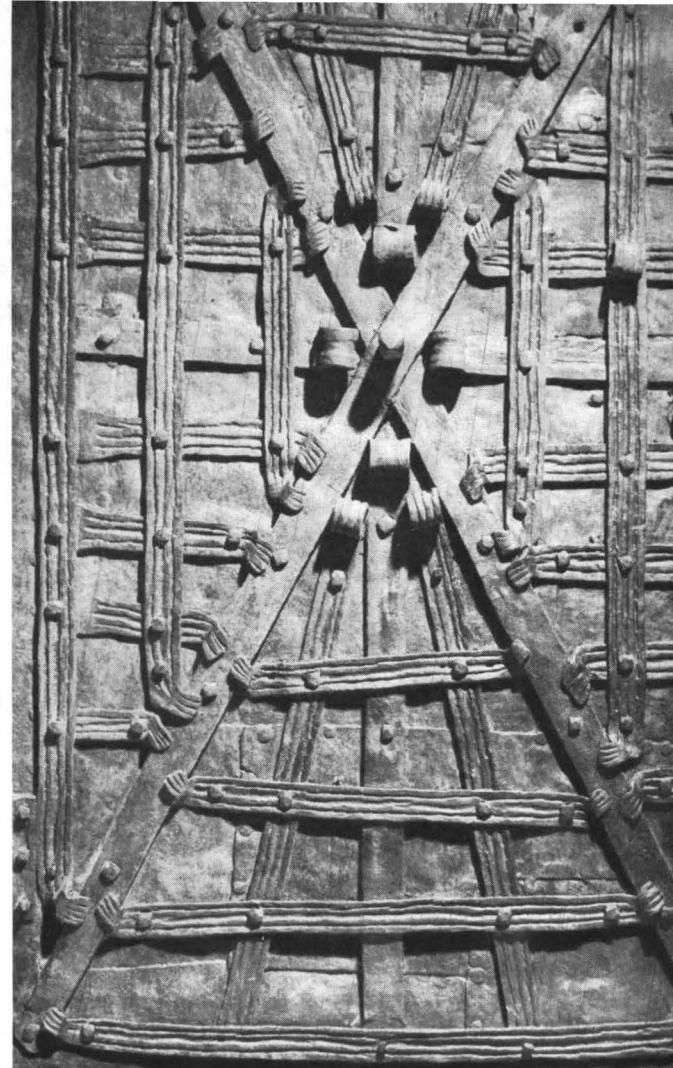
19. Capela Sfântul Iacob după restaurare
20. Ușa metalică a turnului de pe latura vestică a bisericii
21. Ușa metalică a turnulețului cu scară de pe latura sudică a corului

19. St. James' Chapel after restoration
20. The iron door of the tower on the west side of the church
21. The iron door of the small tower with stairs on the south side of the choir

19. Часовня св. Якова после реставрации
20. Металлическая дверь башни с западной стороны церкви
21. Металлическая дверь башенки с лестницей на южной боковой стороне хоров

19. La chapelle de saint Jacob après la restauration
20. Porte métallique de la tour, sur le côté ouest de l'église
21. Porte métallique de la petite tour à escalier située sur le côté sud du chœur

19. Die Jakobskapelle nach der Restauration
20. Eisentür am Turm der Westseite
21. Eisentür am Treppentürmchen der Südfassade

22

23

24

Casa Zapolya:

- 22. După restaurare
- 23. Detaliu de fațadă
- 24. Biserica romano-catolică

Zapolya House:

- 22. After restoration
- 23. Façade detail
- 24. The Roman-Catholic Church

Дом Заполья:

- 22. После реставрации
- 23. Деталь фасада
- 24. Римско-католическая церковь

La Maison Zapolya:

- 22. Après la restauration
- 23. Détail de la façade
- 24. L'église catholique

Das Zapolya-Haus:

- 22. Vor der Restaurierung
- 23. Nach der Restaurierung
- 24. Die römisch-katholische Kirche

В городе Себеш, расположеннном на перекрестке крупных туристских артерий Брашов—Сибиу и Сибиу—Клуж, сохранился один из древнейших и ценнейших ансамблей средневековой архитектуры Румынии, отображающий благодаря сложности своих составных элементов историю и эволюцию архитектуры в Трансильвании на протяжении веков.

Главный памятник, евангелическая церковь, восходящая к XIII в. (самое древнее здание города), представляет собой сочетание двух главных архитектурных стилей — романского и готического. Самая старая часть церкви — в романском стиле, типа трехнефной базилики и имеет с западной стороны центральную башню, по бокам которой стоят две другие, незаконченные башни. Средний неф был поднят и снабжен сводом во второй период реконструкции к концу XIII в.; боковые нефы расширены и подняты в XIV в. Ныне все три нефа покрыты общей двухскатной кровлей, что характерно для церквей типа Hallenkirche.

Древние романские хоры были заменены в XIV в. готическими, внушительных размеров, с красивыми орнаментами, сводчатым потолком на стрельчатых арках. Снаружи эта готическая часть была, в свою очередь, украшена высеченными из камня статуями.

Дирекция исторических памятников в рамках Государственного комитета по делам строительства, архитектуры и планировки (C.S.C.A.S.) провела в период 1960—1964 гг. обширные работы в целях реставрации памятника, удаления позднейших пристроек и восстановления древнейших элементов, обнаруженных по случаю предпринятых исследований.

Вокруг церкви сгруппированы: кладбищенская часовня св. Якова — памятник периода поздней готики, Дом цехов с аркадами, выстроенный в XVII в., Приходской дом и остатки внутренних церковных стен, — составляющие в совокупности ансамбль на центральной площади города.

Вблизи этого ансамбля находится Дом Заполяя с красивой лоджией, построенный в XV в., расширенный в XVI в. и недавно реставрированный. А в конце площади с восточной стороны возвышается римско-католическая церковь, воздвигнутая в XV в. (при доминиканском монастыре) и восстановленная в XVIII в.

Старые стены крепости, относящиеся к XIV в., окружают исторический центр города, сохранив следы сторожевой дороги, отверстия для бойниц и четыре башни, укреплявшие защитную систему.

Située au croisement des grandes artères touristiques Brașov—Cluj et Sibiu—Cluj, la ville de Sebeș possède l'un des plus anciens et de plus précieux ensembles d'architecture médiévale de notre pays, ensemble qui, de par la complexité de ses éléments composants, illustre l'évolution de l'architecture en Transylvanie à travers les siècles.

Le principal monument, l'église évangélique, qui date du XIIIe siècle (le plus ancien édifice de la ville), nous offre un mélange des deux principaux styles architectoniques, le style roman et le style gothique. La partie la plus ancienne de l'église, de style roman, est du type basilique à trois nefs. On y voit, sur son côté ouest, une tour centrale flanquée de deux autres tours latérales demeurées inachevées. La nef centrale a été surélevée et sa voûte date de la deuxième époque de reconstruction de la fin du XIIIe siècle. Quant aux nefs collatérales, elles ont été élargies et surélevées au XIVe siècle. De nos jours, ces trois nefs se trouvent recouvertes par un seul toit à double pente.

L'ancien chœur roman a été remplacé au XIVe siècle par un autre de style gothique du type halle à trois nefs (Hallenkirche) de dimensions impressionnantes, joliment décoré et surmonté de voûtes reposant sur des arcs d'ogive (nervures). A l'extérieur, cette partie gothique a été ornée de statues taillées dans la pierre.

A la suite d'importants travaux effectués, entre 1960 et 1964, par les soins de la Direction des Monuments historiques relevant du C.S.C.A.S., le monument a été dégagé et restauré et les plus anciens éléments découverts à l'occasion des recherches effectuées ont été mis en relief.

Autour de l'église sont groupés: la Chapelle du cimetière saint Jacob, monument gothique tardif; la Maison à arcades des corporations, construite au XVIIe siècle; la Maison paroissiale, ainsi que les vestiges des murs d'enceinte de l'église — le tout formant un ensemble sur la place centrale de la ville.

Tout près de cet ensemble se trouve la Maison Zapolya, avec sa belle loggia, construite au XVe siècle, agrandie au XVIe et récemment restaurée; à l'extrémité orientale de l'enceinte se dresse l'église catholique, bâtie au XVe siècle (dans l'enceinte d'un monastère dominicain) et restaurée au XVIIIe siècle.

Les murs de l'ancienne forteresse, qui datent du XIVe siècle, entourent le centre historique de la ville. On peut encore y voir les traces du chemin de ronde, les créneaux et les quatre tours qui renforçaient le système de défense.

Die im Schnittpunkt der beiden Touristenstrecken Brașov — Cluj und Sibiu — Cluj gelegene Stadt Sebeș umfaßt eine der ältesten und bedeutendsten mittelalterlichen Bauanlagen unseres Landes, deren einzelne Objekte durch ihre Verschiedenheit für Geschichte und Entwicklung der transsilvanischen Baukunst repräsentativ sind.

Am Hauptbaukörper der evangelischen Kirche (13. Jh.), dem ältesten Bau der Stadt, sind zwei Stilarten vereinigt, der romanische und der gotische. Der älteste Bauteil ist das basilikenförmige Langhaus mit drei Schiffen, dessen Westwerk einen Mittelturm und zwei unvollendete Seitentürme aufweist. Das Mittelschiff wurde in der zweiten Bauetappe aufgestockt und überwölbt und die beiden Seitenschiffe im 14. Jahrhundert erweitert und erhöht. Heute sind die drei Schiffe mit einem einzigen Satteldach gedeckt, ein charakteristisches Merkmal für die gotische Hallenkirche.

Der ursprünglich romanische Chor wurde im 14. Jahrhundert umgebaut; in seiner heutigen gotischen Gestalt ist er ungewöhnlich hoch, reich ornamentiert und wird von Kreuzrippengewölben überdeckt. An den Außenseiten nehmen den Gewölbeschub wuchtige, skulpturenreiche Strebepeiler mit Steinmetzarbeiten auf.

Bei den umfassenden Arbeiten, die unter Leitung des Staatskomitees für Architektur und Städtebau, Direktion für historische Denkmäler, vorgenommen wurden, bezweckte man, das Denkmal zu restaurieren, von Anbauten freizumachen und die ältesten, entdeckten Bauteile zu verwerten.

In der Nähe der Kirche steht die spätgotische Jakobskapelle, das Handelshaus (auch das „Haus mit dem Laubengang“ genannt [17.Jh.]), das Pfarrhaus und der innere noch erhaltene Mauerring. All diese mittelalterlichen Bauten sind um den zentralen Platz der Stadt gruppiert.

Unweit dieser Bauanlagen ist das im 15. Jahrhundert erweiterte Zápolya-Haus mit seiner schönen Loggia, das vor kurzem restauriert wurde, und auf der östlichen Seite der Befestigungsanlage steht die im 15. Jahrhundert (ursprünglich innerhalb eines Dominikanerklosters) errichtete und im 18. Jahrhundert umgebaute römisch-katholische Kirche.

Dieser alte Stadtteil ist von den im 14. Jahrhundert aufgeföhrten inneren Ringmauern umgeben, die noch Spuren der einstigen Wehrgänge und Schießscharten aufweisen und von vier Türmen befestigt sind.

40 lei

EDITURA MERIDIANE—BUCHUREŞTI, 1967

Lei 5